

פרשיית השבוע

מגזין להגות והסברה יהודית

פרשת יתרו תש"פ * 476

נועם הנשמות
פרקי ערגה לשבת קודש

על השולחן
הרב אברהם ישראל פרידמן

שאבעס ברחוב אחד העם

על בעלי-התשובה, מיתרו ועד ימינו

"וישמע יתרו כהן מדין חתן משה את כל אשר עשה אלוקים למשה ולישראל עמו כי הוציא... מה שמועה שמע ובא? קריעת ים סוף ומלחמת עמלק" (שמות יח, א)

'שאלת המיליון' למי שפותח את פרשת יתרו, עוד טרם קבלת-התורה של העם, היא באשר לקבלת-התורה האישית של כהן מדיין חותן משה.

הלא יתרו כבר ידע את אשר התחולל עם עם ישראל - הלא בדיוק לכן הוא "בא" אחרי ש"שמע" - אם כן אפוא מה יתרון סיפורו של משה על אותם דברים שכן ידע מלכתחילה! מה צורך היה בכך?! פלא!

ננסה לשפוך תבלין.

שבת ובא, לחיות יהדות. ציור: יעקב קמחי

אולם בכך לא די. הנפש רגישה היא, ויהודי מעולם התענוגים הוא בא, ולכן הוא בהמשך הוא יצרוך גם את החוויה. את הלב. את ה"אז ישיר". את הלב הגואה, המרגיש זיו-יפעתה של שבת יהודית. את העיניים הבורקות-נוצצות מול דף גמרא. לא די ב"מלחמת עמלק", בפן של היראה.

לכן, מיד אחרי ה"שמע ובא" מגיע שלב ה"ויספר משה לחותנו". הוא מתאר ברוב-רגש את החוויה. את הלפני-ולפנים של עם ישראל שמפיק פרץ של שירה והודיה מול גלים שנעמדים דום; עם שעומד כחומה בצורה מול עמלק שמבקש לבולל עם באומות.

יהודי ששב לא יכול להיכנס ב"זבנג וגמרנו". הוא צריך הכלה רגשית, בדרך של טיפין-טיפין, כדי לתת גם לנפש הרגישה את מזונה שלה. בכדי לתת לה שובע, שלא תרגיש מעבר חד ש'גדול על נעליה'. כדי שתוכל לעכל. שתחוש כימייה.

לכן, "ויספר". ואז מגיע השלב של "ויחד יתרו", שנעשה שותף, חלק מהסיפור הגדול של העם היהודי. כך הוא נכנס אל הקודש פנימה.

"ילד יהודי עם פאות חניניות עטוי בגדי-שבת שמהלך לאיטו ברחוב אחד-העם - שווה בעיניי יותר מאלף יהודים השואגים: 'שאבעס!' (קדוש ישראל מהר"א מבעלזא זי"ע)

... אכן יש זמנים שבני

ישראל יכולין להרגיש משמחה ושירה העתידה.

"וזוהו שאומרים בתפילת שבת: 'ישמחו במלכותך

שומרי שבת'. כי בהשמחה לעתיד

במלכותו יתברך יהיה לבני ישראל חלק גדול, בזכות שהם שומרי שבת.

"ולכן כיוון ששבת הוא מעין עולם-הבא יכולין

להרגיש מעין אותה השמחה העתידה. ולכן

דרשו חז"ל: 'וביום שמחתכם' על השבת,

שהוא מעין עולם שכולו שבת. וע"י שבני ישראל

שומרין ומצפין לזו השמחה מתגלה להם הארה מזה..

(שפת אמת' פרשת בשלח תרנ"ב)

לתשומת ליבכם!

מהדורת הדפוס
מצומצמת.

לקבלת הגיליון במייל,

שלחו בקשה ל:

abyisrael@gmail.com

"מצב שבת"

מעבר בדלת אלקטרונית בשבת

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א*

אנחנו צריכים להיכנס למהלך שבו נדע ונרגיש, כבר בהישמע הצפירה הראשונה של השבת, שהנפש שלנו נכנסת ל'מצב שבת קודש', ומנתקת את עצמה ממסורתיה וככליה, האופפים אותה בימי החול.

וזה היא מטרתנו העיקרית בספר זה, היוצא לאור כדי להנגיש את מושגי השבת לפני כל יהודי באשר הוא. 'עניינה - הגבוהים' של השבת, צריכים לבוא אצלנו לידי ביטוי שיתאים לתקופתנו רבת המהמורות והקשיים.

... זו בדיוק הסיבה
שיש לעורר על כך
שההורים ינצלו לפחות
את יום השבת, יום
המנוחה, לתגבור הקשר
עם הילדים, וחיזוקו,
ועד כמה שהדבר
אפשרי לא יעסקו
בדברים אחרים..

אפשר להניח שכל יהודי שומר מצוות יודע ומכיר את מעלותיה של השבת, ומודע לכך שמדובר ביום גדול וקדוש; הוא גם יודע הרבה מקורות מחז"ל העוסקים בקדושת השבת, ובשכר שומריה שהוא 'הרבה מאוד על פי פעלו', אבל צריך להגיע למימוש מעשי, פשוט ככל האפשר, של קדושת השבת וטהרתה. ועל זה באנו, בספרנו זה.

עלינו להבין, למשל, שעוד לפני כל מה שדורשים מאתנו לעשות בשבת, השבת הוא יום של מנוחה. מנוחת הדעת. יום של 'וינפש'. ובמונחים שלנו: יום של נופש אמיתי, ושחרור מלחצי הנפש הפוקדים אותנו בכל ששת ימי המעשה. בשל עומס החיים שבו אנחנו נתונים, יש מצבים שההורים לא נמצאים ליד ילדיהם במשך ששת ימי השבוע. טרדות הפרנסה, ומועקות ממועקות שונות, מרחיקים את המבוגרים מן הבית למשך שעות ארוכות, וגם כאשר הם כבר כן שוהים בין כתלי ביתם, אין הם

מסוגלים להתייחס לילדיהם בנחת רוח, ואין הם פנויים דיים למלאכת החינוך. האבא טרוד מחוץ לכותלי הבית, ובשוכו הביתה הוא מספיק בקושי לעשות את הדברים ההכרחיים; וכך הוא ברוב המקרים גם ביחס לאמא, שאף אם היא עקרת בית, ואינה יוצאת לעבודה, היא עסוקה עכ"פ רק בצרכיהם הגשמיים של הילדים.

מיותר לציין עד כמה התופעה הזו עלולה לפגוע בחינוך הילדים, ובעיקר בקשר החם שבין הורים לילדיהם. כי יש הרבה מקרים שילד זקוק לאבא עכשיו, ולא בעוד שעה, - ובוודאי לא מחר. ואם האבא לא נמצא לידו, הוא צובר את זה, ומפתח יחס לא הכי-הכי כלפי האבא. לשמוע מה בפי הילדים

זו בדיוק הסיבה שיש לעורר על כך שההורים ינצלו לפחות את יום השבת, יום המנוחה, לתגבור הקשר עם הילדים, וחיזוקו, ועד כמה שהדבר אפשרי לא יעסקו בדברים אחרים, אלא ישבו במשך כל השבת צמוד-צמוד לילדים, וישמעו מה בפיהם.

אם היום הקדוש והמיוחד הזה הופך ליום של הקפדה יתירה על הילדים, ואם דווקא בשבת מעירים ההורים לילדיהם על כל צעד ושעל (שהרי הם נמצאים לידם...) עלולים הם לאבד במו-ידיהם גם את ההזדמנות הזו.

(מתוך 'ביטאון קול ברמה' - ביטאון שכונת רמת אלהנן, גיליון 336 - שבט תש"פ, בעריכת ידידנו סופר הבית היהודי הרב משה-מיכאל צורן הי"ו).

יסוד מוסד מלמדנו ב'באור הלכה' (סימן שי"ח סעיף א') לגבי איסור הנאה מ'מעשה שבת': כל האיסור נאמר רק ביחס למקום שבו במלאכה נעשה "שינוי בגוף הדבר", כמלאכת מבשל, אולם במקום שלא נעשה שינוי בגוף הדבר, כמלאכת הוצאה, אין איסור זה כלל.

ושורש הבנה זו מתוך הבנה כי עניין מעשה שבת הנו איסור הנאה מן המלאכה הנעשית, ולא מן החפץ שנעשתה בו מלאכה (רמז לדבר, ממה שמצינו עוד כי אין איסור למכור את החפץ ולהינות מדמיו בשיעור שהיה טרום המלאכה).

השאלה הינה איך נגדיר מלאכה כמו מלאכת 'בורר'. שהנה הפרי מגדים (תחילת סימן שי"ט) עלה ונסתפק האם אוסר ליהנות מן האוכל הנברר בשבת, משום 'מעשה שבת'. מה שיש לדון כאן הוא, האם מלאכה זו דומה ל'שינוי בגוף הדבר' או שמא לא. בפשטות, עניין מלאכת בורר הוא סילוק הפסולת, והאוכל נותר בעינו, ומעתה אין כאן כל שינוי ממשי כבישול. אולם מאידך כבר לימדנו הישועות 'עקב' (הובא בבאור הלכה סימן שי"ט סעיף ג' דיבור המתחיל 'אחת') כי עניין מלאכה זו הוא 'תיקון האוכל', ומשמע שכן חל כאן שינוי בגוף החפץ - שעד עתה לא היה עליו שם 'אוכל' בהיותו מחופה בפסולת (כשומן וכדומה) ועתה הפך להיות 'אוכל' המתקן לאכילה. (וכבר האריך בזה האגלי טל בראשית מלאכת זורה, וכבר העלינו בזה אז במדור זה).

כך או כך, נדון זה מוביל אותנו לדילמה הלכתית ידועה: דלת אלקטרונית בבית - החולים שנפתחה ע"י אדם לצרכו - האם מותר לאחר לעבור בדלת הפתוחה (כאשר לא עושה כאן שום שינוי חשמלי). ולאחר האמור לעיל שלב איסור 'מעשה שבת' הנו הנאה מ'המלאכה', הרי שכאן המלאכה כבר נסתיימה לה כליל, והאדם רק עובר בדלת הפתוחה בסתם, והאיך נוכל לאסור עליו הדבר!?

וכבר מצאנו בספר 'מנחת שלמה' (הלך ב' סימן ה') שהביא כי הנאה עקיפה איננה בגדר 'מעשה שבת'. וכגון פתח דלת ע"י מפתח שהגיע באיסור, אין איסור אפוא להיכנס לבית ולהינות ממה שיש בו. שכן אין שום קשר בין המלאכה להשלכה הרחוקה שלה. ועיין בזה עוד.

העולם - כסופרמרקט..

"ויאמר משה: בתת השם לכם בערב בשר לאכול ולחם בבקר לשבוע..". (שמות טז, ח)

על בשר נאמר לשון 'אכילה' ואילו על הלחם לשון 'שביעה'. רש"י כבר עומד על - כך ומסביר: "בשר לאכול - ולא לשובע, למדה תורה דרך ארץ שאין אוכלין בשר לשובע".

כלומר: אפילו שהקדוש-ברוך-הוא נותן שפע מידו הרחבה, יש לדעת את המינון הנכון לאכילה.

לימדה אותנו תורה דרך ארץ איך לחלק את העוגה התקציבית: היכן להשקיע יותר והיכן להשקיע פחות. ממה כדאי לשובע וממה לא.

לשם מה התורה מלמדת אותנו זאת?

העולם - הוא בחינת 'סופרמרקט'. וכמו שכאשר נכנסים לשם צריך לדעת איך לחלק את כספי הארנק, אך בחיינו יש לדעת איך לחלק את משאבי החיים.

ישנם משאבים שמסייעים בחלק הרוחני אך ישנם שרק מזיקים ומרחיקים את האדם מבוראו. ובמקום שניתן להשתמש בזול יש לבכר על - פני היקר. וכל - שכן כשיש מותגים.

כמה צורמים לאוזן סוגי פרסומות שמלהיבים את החלק הגשמי והבהמי של האדם. שמגרים את היצרים הבשריים. הורים תמיד ידעו לחסן את ילדיהם מפני תעוטי החומר שלא יהיו אבני-נגף לעלייה רוחנית.

ומעולם ועד עולם תיקנו בקהילות שונות 'תקנות' שונות לצמצום חיי 'מותרות' ובפרט בהוצאות הנישואין המופרזות. בספר 'תקנות חכמי מכנאס' מצאנו למשל תקנה מעניינת מאוד על עריכת שמחות: באשר לפריטים המותרים בעריכת הסעודה.

אבי ז"ל לימד אותי כלל בראשית דרכי בנישואין: "תשקיע בבית ולא בריהוט". סבתא הייתה מלמדת אותנו גם על צורת האכילה. "קצת בשר ולחם". ביקשה. כלומר: לאכל במחשבה תחילה.

לכן גם קבעו חז"ל שלעולם ימעיט האדם במאכלו ויגדיל בלבושו, שנקרא 'מכבד' האדם.

בפרט במשפחות תורניות שמחנכות את הילדים לעתיד רוחני גבוה, ושהעולם החומרי דהיום מלא תאוות, כמה זהירות נדרשת כדי לא להיחשף לאותם אמצעי-תקשורת שמבליטים את אותם הנושאים הזרים לרוח התורה.

בפרט בחיי בית תורני, יש לדעת לכוון יותר ויותר לדרך התורה ולא להיסחף ברוח הזמן המשקיעה בטפל ומרחיקה את העיסוק בעיקר. גם בני ישראל נגאלו בזכות ששמרו על שם, לשונם ולבושם. גם שם, במצולות התאוה, ידעו לשמור על הקשר הרוחני ולא להיסחף.

החלום המסעיר

הסיפור הבא הולך ומתפרסם אט-אט, אבל כבר עכשיו הוא מסעיר את העולם היהודי. והנה המכתב כלשונו שכותב הרב הגאון רבי יוסף פלמן שליט"א מבית-שמש. לא נגענו.

"לאחרונה אנו עדים לחרון אף ה', אשר רבים חלו ונפלו חללים, צרות שונות ומשונות בריבוי כזה שאינו זכור עשרות בשנים, אין יום שאין קללתו מרובה וכו'. ואף אני בעוונותי פגע בי יד ה', והריני בתפילה ובתחנונים לפני בעל הרחמים שיחוס עלי וישלח לי מרפא ומזור לגופי ונשמתי. בעודי במיטת חוליי הריני פונה. אליכם בבקשה ובתחנונים - חוסו עלי ועל שאר חולי עמך ישראל, וקבלו על עצמכם דבר קטן כדי להסיר חרון אפו, "שלא לדבר בשעת התפילה וקריאת התורה", ולקבל זאת לפחות לארבעים יום עבור רפואתי השלמה, חזקיהו יוסף בן שרה פייגא.

"ברצוני לשתף אתכם במה שראיתי בחלום הלילה לפני כחודשיים (באמצע חודש חשוון). הריני שומע בחלום הלילה קול, ללא דמות או מישהו שאני מכיר או זוכר, האומר לי כך: "יוסי, תחזק את הנושא שלא לדבר בתפילה וקריאת התורה. לכל אחד יש תפקיד בעולם, ועליך לחזק את נושא זה". קמתי בבוקר ולא התייחסתי לחלום, ואמרתי "חלומות שווא ידברו".

"שבוע לאחר מכן הופתעתי עד מאד לקרוא בעלון 'איש לרעהו' סיפור על אדם שגם חלם חלום דומה להפליא, בו מבקשים ממנו לדאוג שיפסיקו לדבר בשעת התפילה וקריאת התורה, ולאחר תקופה חלה אותו אדם במחלה הנוראה. אותו אדם חשב שיש קשר בין הדברים, והחתיים 700 אנשים שלא ידברו בשעת התפילה וקריאת התורה, ולאחר תקופה הוא החלים לגמרי מהמחלה. חשבתי אף אני אולי גם כאן מתרחש סיפור דומה, אבל כדרכו של עולם לא התייחסתי לחלומות. אמרתי "חלומות שווא ידברו".

"לאחר כחודש וחצי (בתחילת חנוכה), חלמתי שוב את אותו החלום, אלא שאז אני רואה את אבי מורי הצדיק רבי בן ציון פלמן זצ"ל עומד בהקיץ לנגד עיני, ואומר לי: "יוסי, דבר זה נוגע אליך. יוסי, תדאג שיפסיקו לדבר בבית הכנסת בעת התפילה".

"הפעם קמתי מבוהל, אך נרגעתי לאחר מכן ואמרתי לעצמי שזה כלום. הרי החלום חזר ונשנה, כנראה חשבתי על כך ביום, והרי "אין מראין לאדם בחלום אלא מהרהורי ליבו". מאז התחלתי להרגיש לא טוב, וכשבועיים לאחר מכן גילו אצלי את המחלה הנוראה. אני סמוך ובטוח שנענשתי ע"ז שלא התייחסתי למה שעוררו אותי פעמיים משמיא, ועוד פעם אחת כשאבי מורי טרח וביקש בתחנונים לחזק דבר זה, ולא נענית.

"ואצטט כאן דברים שאמר מרן הגר"ש ואזנר זצ"ל והובא בספר 'רומו של עולם' עמו' שמ"ו) וז"ל: "התפשטות המחלה הנוראה המפילה חללים רבים, הנגרמת משום שאנשים מזוללים בקדושת בית הכנסת ומדברים דברים בטלים בשעת התפילה, וזוהי הסיבה שהתפילות אינן מתקבלות לפני כיסא הכבוד - מאחר שמדברים באמצע התפילה". והוסיף, שאם המתפללים יפסיקו לדבר בשעת התפילה, המחלה תיעצר.

"ועל כן באתי כעת לכל מי שקורא דברים אלו, אולי בזכות ההתעוררות שתבוא מקריאת דברים אלו, ירחם המרחם וישלח לי רפואה מן השמים בתושח".

"המצפה לישועת ה', חזקיהו יוסף בן שרה פייגא"

ומכאן תצא הקריאה החשובה הזו לחיזוק בנושא השיחה בשעת התפילה וקריאת התורה.

תיעוד!

שירת הים

גשמי-הברכה בעונת החורף הנוכחית "העלימה" את 'חוף המשפחות' המפורסם / תיעוד: א. ט.

החורף הסוער הזה, ללא ספק מסתמן כחורף מלא בגשמי ברכה. שפע הגשמים משמיים מעלה תמונה מרנינת-לב:

הכינרת עלתה החל מתחילת החורף שטוף-הגשמים בלמעלה ממטר (!). המפלס עמד בימים האחרונים על 210.20- וכי עדיין חסרים כ-1.4 מטר בלבד (!) לקו האדום העליון (כינרת מלאה).

הקורא א. ט. שביקר השבוע ב'חוף המשפחות' הממוקם ממול ציון רבי מאיר בעל הנס בטבריה הופתע לגלות שהמקטע היבש שבימים כתיקונם שימש את המשפחות המטיילות - פשוט "נעלם". מתברר, כי אפילו להיכנס לחוף הזה אי-אפשר, שכן המדרגות המובילות אליו כבר לכודות בחלקן במים התכולים, שבח לקל.

התמונות ששיגר מדברות אפוא בעד עצמן.

"אילו פינו מלא שירה כים..."

למעלה: חורף תשע"ט. למטה: חורף תש"י. יצאנו הנדלים.

צא פרשת דרכים - רציונות מקוה"מ וקצרים מתוך ספר 'פרשת דרכים' על התורה והמוצאים / א. י. פ.

כבד את אביך ואת אמך - למען יאריך ימך". מה פשר ברכה זו בדווקא?

ההורים הגיעו לגיל שיבה, אבל אנחנו מרותקים לעבודה, ללימודים ולצרכינו האנוכיים - שכחנו את ההורים בבית. הם גידלו ורוממו אותנו, והיוו את הקרקע הפורייה לצמיחתנו ולמה שאנחנו היום, שלנו אפוא - שלהם הוא... ואת זה, אנחנו שוכחים..
וכמו תמיד, באמתחתנו שק של תירוצים: אנחנו עסוקים בים של טרדות, אין לנו דקה לנשימה ורגע של פנאי כדי להגיח רגע להורים ולשאל בשלומם, לבדוק את מצבם הגופני והנפשי, השפיר אם לאו, נביט רגע בצו התורה על הנושא המופיע בפרשתנו:
"למען יאריך ימך". אל דאגה - מרגיעה אותנו התורה - אם נקצה מזמננו היקר כדי לסעוד ופעול לרווחת ההורים, לא נפסיד מזמננו מאומה. אותן שעות יוחזרו אלינו כפי שהם. יוארכו ימינו.

אפשר להתחיל הכל גם משמות..

נותרו עותקים אחרונים מהספר 'פרשת דרכים' - 400 עמודים גדושים ברעיונות מקוריים על הפרשיות מהגיליון, בליווי אירוס מושכי-עין.
מחיר סמלי לדיכוי הרבים: 10 ₪. לא ניתן להשיג במייל.
לפרטים, מייל המערכת: abyisrael@gmail.com